

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Instituce

Česká Konsolidační Společnost s.r.o.
IČO 287 81 112
Sladkovského 767
Zelené Předměstí
53002 Pardubice

Zástupce

Č. j. FA/SR/SU/43/2014 - 4
Praha 9. 7. 2018

Nález

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 26. 2. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, ve věci zaplacení částky ve výši 16.900 Kč, takto:

- I. **Instituce, Česká Konsolidační Společnost s.r.o., IČO 28781112, se sídlem Sladkovského 767, 530 02 Pardubice - Zelené Předměstí, je povinna navrhovateli, , zaplatit částku ve výši 16.900 Kč (slovy: šestnáct tisíc devět set korun českých), a to do tří dnů od právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Instituce, Česká Konsolidační Společnost s.r.o., je povinna podle § 17a zákona o finančním arbitrovi zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ú. 19-3520001/0710, variabilní symbol platby 432014, konstantní symbol platby 558, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**

Odůvodnění:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se po Instituci domáhá vrácení peněžních prostředků, které Instituci uhradil jako vratnou zálohu a jako smluvní pokutu v souvislosti s uzavřením smlouvy o úvěru, který mu Instituce neposkytla.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel dne 17. 4. 2012 uzavřel se společností CPE Credits of Private Equity a.s., IČO 28824555, se sídlem Sladkovského 767, 530 02 Pardubice - Zelené Předměstí (dále jen „společnost CPE“), smlouvu o úvěru č. , na základě které se společnost CPE zavázala Navrhovateli poskytnout finanční prostředky ve výši 250.000 Kč a Navrhovatel se zavázal tyto finanční prostředky společnosti CPE vrátit společně s úrokem, a to v 72 měsíčních splátkách, když sjednaná výše měsíčních splátek činila 5.316 Kč (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr z oznámení Instituce o postoupení pohledávky ze dne 13. 9. 2012 (dále jen „Oznámení o postoupení pohledávky“) zjistil, že společnost CPE na základě smlouvy o postoupení pohledávek z 13. 9. 2012 postoupila pohledávku za Navrhovatelem ze Smlouvy o úvěru z titulu smluvní pokuty společnosti DEBTERIS Management Company SE, IČO: 24844209, se sídlem K Vinici 1256, 530 02 Pardubice - Zelené Předměstí (dále jen „společnost DEBTERIS“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, protože nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy.

Z veřejného výpisu z obchodního rejstříku finanční arbitr zjistil, že společnost CPE zanikla na základě fúze sloučením s Institucí ve smyslu § 61 a násl. zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 125/2008 Sb.“), když s účinností od 6. 11. 2013 vstoupila do právního postavení společnosti CPE právě Instituce.

Z veřejného výpisu z obchodního rejstříku finanční arbitr zjistil, že společnost DEBTERIS rovněž zanikla na základě fúze sloučením s Institucí ve smyslu § 61 a násl. zákona č. 125/2008 Sb., když s účinností od 14. 11. 2013 vstoupila do právního postavení společnosti DEBTERIS právě Instituce.

Společnost CPE byla ke dni uzavření Smlouvy o úvěru společností zapsanou v obchodním rejstříku s předmětem podnikání mimo jiné poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru a držitelem živnostenského oprávnění k provozování vázané živnosti „poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“. Společnost CPE tak byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelské úvěry. Jelikož finanční arbitr při zkoumání podmínek řízení nezjistil žádné skutečnosti, které by zpochybnil, že společnost CPE vystupovala ve vztahu s Navrhovatelem v postavení věřitele při nabízení nebo poskytování spotřebitelského úvěru, považuje finanční arbitr Instituci jako právního nástupce společnosti CPE za instituci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Ve Smlouvě o úvěru si strany sporu sjednaly spotřebitelský úvěr a uzavřely ji v režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění do 24. 2. 2013 (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“).

Finanční arbitr je tedy příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a věřitelem ve smyslu § 1 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

2 Podklady předložené Navrhovatelem

Navrhovatel finančnímu arbitrovi na podporu svých tvrzení v návrhu na zahájení řízení a dále v průběhu řízení označil a předložil:

- a) originál Smlouvy o úvěru;
- b) originál Všeobecných obchodních podmínek společnosti CPE Credits of Private Equity a.s. ke smlouvám o úvěru s podpisem Navrhovatele ze dne 17. 4. 2012 (dále jen „Všeobecné obchodní podmínky“);
- c) originál dokumentu označeného jako Úvěrové produkty poskytovatele, účinné od 28. 1. 2012 (dále jen „Úvěrové produkty poskytovatele“);
- d) kartu žadatele označená číslem ■ s podpisem Navrhovatele dne 17. 4. 2012;
- e) dopis Navrhovatele adresovaný Instituci označený „odstoupení od smlouvy“ ze dne 18. 5. 2012 (dále jen „Odstoupení Navrhovatele“);
- f) dopisy Instituce shodného znění adresované Navrhovatelovi ze dne 18. 5. 2012 a ze dne 25. 6. 2012 označené „odstoupení od smlouvy“;
- g) odpověď Instituce na Odstoupení Navrhovatele ze dne 25. 6. 2012;
- h) kopii předvyplněné poštovní poukázky A na částku 6.000 Kč;

- i) kopii předvyplněné poštovní poukázky A na částku 9.000 Kč;
- j) Oznámení o postoupení pohledávky;
- k) výzvu společnosti DEBTERIS k úhradě částky 9.000 Kč adresovanou Navrhovateli ze dne 13. 9. 2012;
- l) dopis Navrhovatele ze dne 18. 9. 2012 adresovaný Instituci označený „Odvolání“ včetně podacího lístku;
- m) dopis Navrhovatele ze dne 18. 9. 2012 adresovaný společnosti DEBTERIS označený „Odvolání“ včetně podacího lístku;
- n) dopis Navrhovatele ze dne 18. 9. 2012 adresovaný společnosti DEBTERIS označený „VĚC: odvolání k vymáhání doplatku pokuty“;
- o) dopis Navrhovatele ze dne 18. 9. 2012 adresovaný Instituci označený „VĚC: odvolání k vašemu neoprávněnému vymáhání pokuty“;
- p) originál dopisu společnosti DEBTERIS adresovaného Navrhovateli ze dne 1. 10. 2012 (dále jen „Dopis společnosti DEBTERIS“);
- q) dopis společnosti DEBTERIS adresovaný Navrhovateli ze dne 22. 11. 2012 označený „Dohoda o splátkách“;
- r) dokument označený Dohoda o splátkách podepsaný společností DEBTERIS dne 22. 11. 2012;
- s) dodatek k dohodě o splátkách ze dne 28. 11. 2012;
- t) dopis Navrhovatele adresovaný Instituci ze dne 28. 11. 2012;
- u) dopis Navrhovatele ze dne 29. 11. 2012 adresovaný Instituci označený „Opakovaná výzva“;
- v) výpisy z běžného účtu Navrhovatele č. ■ vedeného u Komerční banky, a.s., IČO 45317054, se sídlem Na Příkopě 969, 114 01 Praha 1 (dále jen „Komerční banka“), za období od 13. 4. 2012 do 11. 5. 2012, od 12. 5. 2012 do 12. 6. 2012, od 12. 1. 2013 do 12. 2. 2013, od 13. 2. 2013 do 12. 3. 2013, od 13. 3. 2013 do 12. 4. 2013, od 13. 4. 2013 do 10. 5. 2013, od 11. 5. 2013 do 12. 6. 2013, od 13. 6. 2013 do 12. 7. 2013 a od 13. 7. 2013 do 12. 8. 2013 (dále jen Výpisy z účtu“);
- w) potvrzení vydané Komerční bankou o provedených platbách ve prospěch účtu č. ■ dne 14. 6. 2013 v částce 100 Kč a dne 18. 7. 2013 v částce 100 Kč (dále jen „Potvrzení o platbách“);
- x) oznámení Navrhovatele o skutečnostech nasvědčujících tomu, že ze strany podezřelých došlo ke spáchání trestných činů ze dne 10. 1. 2014 adresované Službě kriminální policie a vyšetřování - Odboru hospodářské kriminality Pardubice;
- y) výzvu Navrhovatele k nápravě adresovanou Instituci ze dne 20. 12. 2017 včetně podací stvrzenky (dále jen „Reklamace“).

3 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že s Institucí uzavřel prostřednictvím jejího finančního poradce (dále jen „Zprostředkovatel“) Smlouvu o úvěru a že při jejím uzavření zaplatil zálohu označenou jako „vratné fee“ ve výši 7.200 Kč.

Navrhovatel tvrdí, že Smlouvu o úvěru uzavřel „v omylu“ a že následně zjistil, že „se lze důvodně domnívat, že její obchodní praktiky jsou nekalé“, a proto od Smlouvy o úvěru dne 16. 5. 2012 odstoupil a vyzval Instituci ke vrácení zaplacené zálohy. Navrhovatel dále tvrdí, že dne 18. 5. 2012 obdržel od Instituce dopis, ve kterém Instituce uvedla, že od Smlouvy o úvěru odstupuje pro „závažné rozpory mezi nahlášenými a skutečně prokazatelnými fakty týkající se její finanční situace“, a zároveň Navrhovateli vyúčtovala smluvní pokutu ve výši 12.000 Kč.

Navrhovatel tvrdí, že z titulu smluvní pokuty zaplatil Instituci celkem 9.700 Kč, z toho částku 6.000 Kč mu Instituce „strhli z účtu“, dále Navrhovatel zaplatil Instituci částku 3.000 Kč a zbývající část smluvní pokuty ve výši 3.000 Kč „předali“ společnosti DEBTERIS, které Navrhovatel ve splátkách uhradil celkem 700 Kč.

Instituce se podle Navrhovatele nezabývá poskytováním úvěrů, tak jak inzeruje na svých stránkách, ale pod příslibem poskytnutí úvěru láká peníze od lidí, kteří neúspěšně žádali o úvěr u banky. Navrhovatel argumentuje, že Smlouva o úvěru jako formulářová smlouva obsahuje všechny znaky nepoctivé smlouvy sestavené tak, aby pravděpodobnost, že bude pochopena, pokud vůbec bude přečtena, byla snížena na minimum. Navrhovatel výslovně odkazuje na použití písma na hranici čitelnosti a objem textu plný odkazů na Všeobecné obchodní podmínky a na různé zákony, čímž je orientace v textu záměrně ztížena.

Navrhovatel dále argumentuje, že Smlouva o úvěru je pro svou nevyváženost v rozporu s § 55 odst. 1 a § 56 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru („dále jen „občanský zákoník“).

4 Podklady předložené Institucí

Instituce finančnímu arbitrovi k návrhu Navrhovatele na zahájení řízení před finančním arbitrem a na podporu svých tvrzení v průběhu řízení označila a předložila rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti ■ (dále jen „Jednatel Instituce“), vystavené dne 11. 5. 2016 ■, Psychiatrická a psychotherapeutická ordinace, se sídlem Karlovo náměstí 7, 120 00 Praha 2.

5 Tvrzení Instituce

Instituce tvrdí, že se k věci samé nemůže vyjádřit a předložit či označit dokumentaci vztahující se k předmětu sporu, protože kompletní dokumentaci vztahující se k předmětu sporu Instituci odňala Policie České republiky postupem podle § 79 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění ke dni uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „trestní řád“) v rámci provedené prohlídky jiných prostor a pozemků dne 16. 4. 2013, a že jí zabavené materiály dosud nebyly vráceny.

Instituce namítá, že finanční arbitr nemůže rozhodovat v řízeních před finančním arbitrem vedených proti Instituci na základě návrhů více navrhovatelů obdobně, neboť návrhy jednotlivých navrhovatelů nemohou být chápány a řešeny jako skutkově shodné nebo podobné. Mezi návrhy jednotlivých navrhovatelů jsou podstatné rozdíly. Navrhovatelé navíc tvoří organizovanou skupinu, jejich návrhy nejsou dostatečně odůvodněné, a cílem navrhovatelů je vyhnout se plnění zákonných povinností a fakticky je nelze považovat za samostatné návrhy. Instituce tvrdí, že finanční arbitr vede řízení podjatě ve prospěch navrhovatelů a neusiloval ani v jednom případě o smír. Instituce dále tvrdí, že postup finančního arbitra proti Instituci je nespravedlivý.

Instituce rovněž namítá, že jí není v řízení před finančním arbitrem doručováno v souladu s udělenou plnou mocí, kterou Instituce předložila finančnímu arbitrovi.

Instituce dále tvrdí, že „*statutární orgán Instituce je vážně a dlouhodobě nemocen*“, a argumentuje, že jednatel Instituce po dobu nemoci nemůže v řízení před finančním arbitrem činit žádné úkony, neboť „*vyjádření statutárního orgánu Instituce v této zdravotní situaci Instituci a její statutární orgán poškozuje a způsobuje jim majetkovou a nemajetkovou újmu*“.

K věci samé se Instituce nevyjádřila.

6 Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Navrhovatel navrhl smír v podobě, že mu Instituce „*vrátí celou požadovanou částku*“, Instituce se k možnosti smírného řešení sporu nevyjádřila. Smírného řešení se proto mezi stranami sporu před vydáním tohoto rozhodnutí finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

7 Právní posouzení

Finanční arbitr podle ustanovení § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je nárok na vrácení peněžních prostředků ve výši 16.900 Kč, které Navrhovatel uhradil v souvislosti s uzavřením Smlouvy o úvěru v částce 16.200 Kč společnosti CPE a ve zbývající částce 700 Kč společnosti DEBTERRIS.

7.1 *Skutková zjištění*

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru dne 17. 4. 2012.

Tomuto závěru nebrání, že tento dokument byl stylisticky a vizuálně koncipován spíše jako návrh na uzavření smlouvy o úvěru. Jelikož je předmětný dokument na straně 3 vlastnoručně podepsán Navrhovatelem a Zprostředkovatelem a jelikož bezprostředně před podpisem Zprostředkovatele a uvedením data podpisu je uvedeno prohlášení „*[p]o posouzení úvěruschopnosti navrhovatele akceptoval bez připomínek*“, došlo podpisem tohoto dokumentu v souladu s ujednáním ODDÍLU 1. bodu II. odst. 2 Smlouvy o úvěru a v souladu s ustanoveními § 43a – § 44 občanského zákoníku k uzavření této smlouvy (srov. též rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 10. 4. 2009, sp. zn. 2 As 93/2008).

Dále finanční arbitr z ODDÍLU 2. bodu III. odst. 1 Smlouvy o úvěru, podle kterého „*[n]edílnou součástí této smlouvy jsou všeobecné obchodní podmínky poskytovatele*“ a z podpisu Navrhovatele ze dne 17. 4. 2012 pod textem Všeobecných obchodních podmínek zjistil, že se Všeobecné obchodní podmínky staly součástí Smlouvy o úvěru.

Shodně finanční arbitr z ODDÍLU 2. bodu I. odst. 4 Smlouvy o úvěru, podle kterého „*[d]oba trvání úvěru (splatnost), výpůjční úroková sazba, roční procentní sazba nákladů (RPSN), celková částka splatná příjemcem, úrok za jeden den, počet splátek úvěru, úroková sazba v případě opožděných plateb, výše splátek a četnost splátek – to vše je uvedeno v „Úvěrových produktech poskytovatele“ (dále jen „ÚPP“) k výše sjednanému finančnímu produktu, které jsou účinné ke dni učinění návrhu na uzavření této smlouvy. ÚPP jsou dle výslovné dohody smluvních stran přílohou a součástí této smlouvy*“ zjistil, že Úvěrové produkty poskytovatele se staly součástí Smlouvy o úvěru.

Z Oznámení o postoupení pohledávky finanční arbitr zjistil, že společnost CPE na základě smlouvy o postoupení pohledávek z 13. 9. 2012 postoupila pohledávku za Navrhovatelem ze Smlouvy o úvěru z titulu smluvní pokuty společnosti DEBTERRIS.

Z Výpisů z účtu finanční arbitr zjistil, že Instituce inkasovala z účtu Navrhovatele dne 16. 4. 2012 peněžní prostředky ve výši 7.200 Kč, označené „*VRATNA KAUCE*“, odpovídající výši „*vratného fee*“ podle Smlouvy o úvěru, a dne 14. 5. 2012 peněžní prostředky ve výši 6.000 Kč označené „*smluvní pokuta*“ a variabilním symbolem „*■*“, tedy číslem Smlouvy o úvěru.

Z Dopisu společnosti DEBTERIS, ve kterém společnost DEBTERIS vyzvala Navrhovatele k úhradě zbývajících částí smluvní pokuty ve výši 3.000 Kč a uvedla, že „[v]zhledem ke stržení částečného inkasa ve výši 6 000 Kč společností CPE Credits of Private Equity a.s. a poté Vámi zaslání další platby ve výši 3000 Kč, si společnost DEBTERIS Management Company SE nárokuje pouze zbylou pokutu a to ve výši 3 000 Kč“, má finanční arbitr za prokázané, že Navrhovatel uhradil Instituci z titulu smluvní pokuty rovněž částku ve výši 3.000 Kč.

Z Výpisů z účtu finanční arbitr dále zjistil, že společnost DEBTERIS inkasovala z účtu Navrhovatele dne 16. 1. 2013, dne 15. 2. 2013, dne 18. 3. 2013, dne 15. 4. 2013, dne 20. 5. 2013, dne 14. 6. 2013 a dne 18. 7. 2013 částku 100 Kč, celkem 700 Kč.

Finanční arbitr nezjistil a Navrhovatel ani netvrdil, že by Instituci uhradil i zbývajících část smluvní pokuty ve výši 2.300 Kč.

Z Reklamace finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel dne 21. 12. 2017 vyzval Instituci, aby mu vrátila finanční prostředky, které v souvislosti se Smlouvou o úvěru uhradil společnosti CPE a společnosti DEBTERIS, v celkové výši 16.900 Kč.

7.2 Rozhodná právní úprava

Rozhodnou právní úpravou pro Smlouvu o úvěru jsou tedy zákon o spotřebitelském úvěru, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „obchodní zákoník“), a občanský zákoník.

Platí, že Smlouva o úvěru je tzv. absolutním obchodem ve smyslu ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku, smluvní vztah touto smlouvou založený se tak řídí obchodním zákoníkem. Tím není dotčena subsidiární aplikace občanského zákoníku v otázkách, které obchodní zákoník neupravuje, na základě výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku „[p]rávní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského“.

Současně podle § 262 odst. 4 obchodního zákoníku platí, že v případě tzv. absolutních obchodů, tedy závazkových vztahů, které se bez ohledu na povahu jejich účastníků řídí vždy obchodním zákoníkem, nebo v případě fakultativních obchodních závazkových vztahů, u kterých se jejich účastníci dohodli na jejich podřízení režimu obchodního zákoníku, se vždy použijí „ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele..., je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem“.

Smlouva o úvěru naplňuje i znaky spotřebitelské smlouvy ve smyslu § 52 občanského zákoníku, kdy na jedné straně Smlouvy o úvěru stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Od 1. 12. 2016 nahradil zákon o spotřebitelském úvěru zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ale podle § 164 tohoto zákona platí, že „[n]ení-li dále stanoveno jinak, řídí se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dosavadními právními předpisy.“

7.3 Rozhodná smluvní úprava

Navrhovatel a Instituce si sjednali, že:

- a) podle ODDÍLU 1. bodu II. odst. 3 Smlouvy o úvěru „[v]ratné fee za vyřízení tohoto návrhu na uzavření smlouvy, účtované adresátem navrhovatel, činí částku: (ručně vepsáno) 7.200 Kč. Navrhovatel podepsáním tohoto návrhu na uzavření smlouvy a jeho předáním adresátovi k akceptaci s tímto fee projevuje souhlas a zavazuje se jej bezpodmínečně zaplatit nejpozději ke dni učinění tohoto návrhu adresátovi. Adresát se zavazuje navrhovateli toto fee v plné výši vrátit v případě, že navrhovatel na základě uzavřené smlouvy o úvěru s adresátem řádně a včas zaplatí adresátovi 12 pravidelných splátek úvěru, jak jsou uvedeny v úvěrových produktech poskytovatele (dále jen „ÚPP“) a VOP. Navrhovatel tedy prohlašuje, že si je vědom toho, že může žádat o vrácení fee za zpracování tohoto návrhu v případech, které jsou popsány ve VOP“;
- b) podle ODDÍLU 2. bodu I. odst. 2 Smlouvy o úvěru „[v]ýše příjemcem požadovaných finančních prostředků je dohodou smluvních stran stanovena na částku: (ručně vepsáno) 250.000,- Kč..., přičemž se jedná o finanční produkt poskytovatele, jak je popsán v ÚPP u příslušné požadované částky, který má název (ručně vepsáno) Ú250. Doba splatnosti úvěru je (ručně vepsáno) 72 měsíců, a to v (ručně vepsáno) 5.316,- měsíčních splátkách. Roční výpůjční úroková sazba činí (ručně vepsáno) 32 %“ (s ohledem na obsah zbývající smluvní dokumentace a parametry úvěru úroková sazba měla být správně 12 % p.a. pozn. finančního arbitra);
- c) podle údajů k úvěrovému produktu „Ú250“ v tabulce Úvěrové produkty poskytovatele je Navrhovatel povinen vrátit Instituci poskytnuté peněžní prostředky spolu s úroky v 72 měsíčních splátkách, kdy 1. až 3. splátka je ve výši 340 Kč, 4. až 12. splátka je ve výši 1.167 Kč a 13. až 72. splátka je ve výši 5.316 Kč, s roční výpůjční úrokovou sazbou ve výši 12 %, RPSN ve výši 12,7 %, a celková částka splatná Navrhovatelem činí 330.483 Kč;
- d) podle ODDÍLU 2. bodu III. odst. 12 Smlouvy o úvěru „[p]říjemce prohlašuje, že splní svou povinnost doložit do 15 dnů od uzavření této smlouvy poskytovateli následující dokumenty: výpis z bankovního účtu na jméno příjemce za poslední dva měsíce, originální potvrzení o výši příjmů příjemce od zaměstnavatele na formuláři kterékoliv banky České republiky v českém jazyce ne starší než 1 měsíc, kopii občanského průkazu a dalšího dokladu příjemce obsahujícího fotografii a rodné číslo, potvrzení o provedení inkasa nároků poskytovatele vyplývajících ze smlouvy o úvěru a tohoto návrhu na uzavření smlouvy o úvěru z bankovního konta příjemce“; dodat tytéž dokumenty se Navrhovatel zavázal rovněž v ujednání ODDÍLU 3. odst. 5 Smlouvy o úvěru, ve kterém „[k]lient prohlašuje, že splní svou povinnost doložit do 15 dnů od (svého) podpisu tohoto návrhu následující dokumenty: výpis z bankovního účtu na jméno klienta za poslední dva měsíce, originální potvrzení o výši příjmů klienta od zaměstnavatele na formuláři kterékoliv banky České republiky v českém jazyce ne starší než 1 měsíc, kopii občanského průkazu a dalšího dokladu klienta obsahující fotografii a rodné číslo, potvrzení o provedení inkasa nároků finanční společnosti vyplývajících ze smlouvy o úvěru a tohoto návrhu na uzavření smlouvy o úvěru z bankovního konta klienta“;
- e) podle ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru „[d]ojde-li k odstoupení od uzavřené smlouvy o úvěru ze strany klienta, stává se vratné fee, jak je uvedeno v ODDÍLU 1. článku II. odstavci 3. nevratným a stává se paušální náhradou pro finanční společnost za přijetí a zpracování návrhu na uzavření smlouvy, lustraci úvěruschopnosti klienta a případnou návštěvu finančního poradce finanční společnosti na místě určeném klientem za účelem vysvětlení úvěru a osobního vyzvednutí tohoto návrhu na uzavření smlouvy“.

7.4 Soulad řízení před finančním arbitrem s právními předpisy

7.4.1. Doručování písemností

K tvrzení Instituce o vadném doručování v řízení finanční arbitru zjistil, že v průběhu celého řízení doručoval do datové schránky Instituce, která mu prostřednictvím totožné datové schránky doručovala svá podání. Teprve úkonem ze dne 19. 10. 2017, č. j. FA/26484/2017, Instituce sdělila finančnímu arbitrovi, že si přeje být v řízení před finančním arbitrem zastoupena. V souladu s tímto úkonem proto finanční arbitru nadále doručuje Zástupci Instituce. Finanční arbitru tak při doručování písemností nepochybil.

7.4.2. Zásada legitimního očekávání

Finanční arbitru již pravomocně rozhodl v několika obdobných sporech jako je spor, který je předmětem tohoto řízení.

Správní řád ukládá finančnímu arbitrovi v § 2 odst. 4, aby „*při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly*“.

K zásadě legitimního očekávání se vyjádřil Nejvyšší správní soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. 1 Afs 50/2009, tak, že „*[s]právní orgán je naopak povinen dbát na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly. Stěžejní je tedy okamžik rozhodování správního orgánu, kdy správní orgán musí rozhodovat v souladu s již vydanými rozhodnutími, která se týkala skutkově shodných či obdobných případů. Stejně tak je chráněna dobrá víra účastníka řízení i vzhledem k okamžiku rozhodování správního orgánu. Jakkoli lze tedy souhlasit s tím, že § 2 odst. 4 správního řádu přeneseně brání dobrou víru účastníků, že pokud rozhodovací činnost správního orgánu svědčí o zastávání určitého právního názoru správním orgánem, potom jednání účastníků, odpovídající takovému názoru, bude moci být jimi pokládáno za souladné s právními předpisy, je nutné citované ustanovení vykládat především tak, že pokud v okamžiku rozhodování správního orgánu existují jiná jeho rozhodnutí pojednávající o skutkově týchž či obdobných případech, je nutno chránit víru účastníků, že správní orgán bude také v jejich případě rozhodovat stejným způsobem. Existence možnosti účastníků řízení spolehnout se na to, že jejich věc správní orgán posoudí stejným způsobem, jakým již dříve posoudil skutkově obdobné či stejné věci, je nezbytnou součástí jednoho ze základních znaků právního státu – právní jistoty*“. Dodržování zásady legitimního očekávání je předpokladem pro předvídatelnost činnosti veřejné správy, kdy tuto povinnost má i finanční arbitru.

Ačkoliv navrhovatelé v obdobných sporech vylíčili skutkové okolnosti podobně, samozřejmě se nejedná o totožná řízení. Neboť v každém řízení vedeném před finančním arbitrem proti Instituci se spor týká vždy odlišného samostatného právního vztahu, založeného v jiném čase jinou smlouvou mezi jinými smluvními stranami, resp. mezi různými spotřebiteli a Institucí. Na druhou stranu, řízení vedená před finančním arbitrem proti Instituci jsou si skutkově blízka, protože Instituce využívala při sjednávání úvěrových smluv předtištěných formulářů, které umožňovaly Instituci uzavírat úvěrové smlouvy s velkým množstvím klientů. Tyto formuláře využívají stejné právní konstrukce, kdy práva a povinnosti smluvních stran jsou zpravidla zcela totožná, až na několik málo údajů jako je např. výše úvěru, název produktu, doba splatnosti úvěru, roční výpůjční úroková sazba nebo výše vratného fee.

Finanční arbitru má proto povinnost ve všech dosud neskončených řízeních, v jejichž rámci se bude jednat o shodný nebo velmi podobný předmět sporu, rozhodovat obdobně, tak aby nadále vytvářel předpoklady pro předvídatelnost své činnosti. Tento postup finančního arbitra nelze posuzovat jako nezákonný či vůči Instituci zaujatý.

Pokud jde v této souvislosti o tvrzení Instituce ohledně možné trestněprávní odpovědnosti Navrhovatele, nepřísluší finančnímu arbitrovi tuto posuzovat, když si o ní ani nemůže učinit úsudek (srov. ustanovení § 57 odst. 1 písm. c) správního řádu). Finanční arbitru však na základě

shromážděných podkladů nepojal podezření, že by snad Navrhovatel úmyslně (poznámka finančního arbitra – právě existence úmyslného zavinění je podle § 13 odst. 2 ve spojení s § 211 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, nutností pro postih trestného činu úvěrového podvodu) nějaké podstatné údaje Instituci zatajil, zkrešlil nebo nepravdivě uvedl, a tedy ani neshledal důvod k postupu podle § 8 odst. 1 věty druhé trestního řádu vůči Navrhovateli, jak po finančním arbitrovi požadovala Instituce.

7.4.3. Podjatost finančního arbitra

Pokud jde o námitku podjatosti finančního arbitra, ustanovení § 14 odst. 1 správního řádu stanoví, že, *„[k]aždá osoba bezprostředně se podílející na výkonu pravomoci správního orgánu (dále jen "úřední osoba"), o níž lze důvodně předpokládat, že má s ohledem na svůj poměr k věci, k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům takový zájem na výsledku řízení, pro nějž lze pochybovat o její nepodjatosti, je vyloučena ze všech úkonů v řízení, při jejichž provádění by mohla výsledek řízení ovlivnit“.*

Podjatost je tak dána dvěma složkami, které musí být naplněny kumulativně, když první složkou podjatosti je poměr úřední osoby k věci, k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům a složka druhá vyjadřuje zájem úřední osoby na výsledku řízení, pro nějž lze pochybovat o její nepodjatosti, přičemž obě složky, tj. poměr i zájem, musí osoba, která podjatost namítá, prokázat.

Ústavní soud se ve svém rozhodnutí ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04, zabýval otázkou nestrannosti a podjatosti, když konstatoval, že *„[n]estrannost soudce je především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o níž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi nalezla stěží uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, také v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují objektivní okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce určitým nikoliv nezaujatým vztahem k věci disponuje. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí díť výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto, nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z právního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou“.*

Finanční arbitr není v žádném vztahu k Navrhovateli ani k jiným navrhovatelům v řízeních vedených proti Instituci, rovněž není v žádném vztahu k Instituci, společnosti CPE ani k žádnému z jejich jednatelů. Finanční arbitr rovněž nemá zájem na výsledku sporu mezi Institucí a Navrhovatelem, neboť je vázán povinnostmi stanovenými v ustanovení § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi: *„[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“.*

Finanční arbitr má v řízení povinnost poskytnout účastníkům řízení pomoc, mimo jiné podle ustanovení § 4 odst. 2 správního řádu má finanční arbitr poučovací povinnost, kterou plní jak vůči Navrhovateli, tak vůči Instituci, a podle ustanovení § 21 odst. 5 zákona o finančním arbitrovi *„[a]rbitr poskytuje navrhovatelům na jejich žádost pomoc v souvislosti se zahájením řízení, zejména při sepsání, podání nebo doplnění návrhu, a kdykoli v průběhu řízení“.*

Finanční arbitr nevyhodnotil, že by plněním své zákonné poučovací povinnosti postupoval vůči Instituci podjatě.

7.4.4. Přístup Instituce ke smluvní dokumentaci vztahující se k předmětu sporu

Finančnímu arbitrovi je z úřední činnosti známo, že dne 16. 4. 2013 provedla Policie České republiky prohlídku jiných prostor a pozemků, při níž odňala Instituci postupem podle § 79 trestního řádu smluvní dokumentaci a jiné listiny jako věci důležité pro trestní řízení.

Podle vyjádření Policie České republiky, ev. č. FA/18164/2016, které finanční arbitr obdržel dne 10. 8. 2016, však Policie České republiky již veškerý zajištěný materiál Instituce zpracovala a zaprotokolovala a ve dnech 1. a 8. 7. 2016 jej vrátila Jednateli Instituce.

Finanční arbitr znovu vyzval Instituci k vyjádření se k návrhu a k poskytnutí vysvětlení a předložení dokumentace vztahující se k předmětu sporu dne 23. 8. 2016, ev. č. FA/16407/2016, resp. FA/16410/2016, kdy již Instituci nic nebránilo, aby předložila veškeré jí zamýšlené podklady, stejně tak jako uvedla veškerá potřebná tvrzení. Instituce přesto žádné podklady vztahující se k předmětu sporu nepředložila.

Finanční arbitr tedy svým postupem umožnil Instituci se v řízení vyjádřit, přednášet na svou obranu potřebná tvrzení i předkládat, příp. označit, veškeré možné podklady.

Finanční arbitr při hodnocení předmětu sporu postupoval podle ustanovení § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle ustanovení § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci (srov. zásadu materiální pravdy v § 3 správního řádu), volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

Finanční arbitr je zároveň povinen rozhodnout v přiměřené lhůtě a bez průtahů, neboť je vázán povinnostmi uloženými mu v § 12 odst. 1 a § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi. Právo účastníků na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě je ostatně součástí práva na spravedlivý proces, jak judikoval například Nejvyšší správní soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007: *„[j]edním z logických atributů požadavků na rozhodování orgánů veřejné moci v právním státě je také rozhodování v přiměřeném čase, respektive rozhodování bez zbytečných průtahů. Kodifikaci tohoto obecného principu právního ostatně obsahuje nejenom současně platný správní řád (§ 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád), ale též správní řady předchozí (§ 3 odst. 3 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, či § 4 vládního nařízení č. 91/1960 Sb., o správním řízení); uvedené ostatně plyne ze samotného ústavně zakotveného principu právního státu“.*

Obecně pak platí, že za účelem rozhodnutí v zákonné lhůtě je finanční arbitr povinen korigovat účastníky řízení v případě, že hrozí nedůvodné průtahy v řízení, a je oprávněn rozhodnout i přes jejich případnou nesoučinnost v případě, že dostatečně zjistí skutkový stav věci v rozsahu potřebném pro jeho řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí.

Finanční arbitr tedy poté, co zjistil, že veškerá smluvní dokumentace zabavená Policií České republiky byla Instituci vrácena, vyzval Instituci v souladu s § 11 zákona o finančním arbitrovi znovu k vyjádření se k návrhu a k poskytnutí vysvětlení a předložení dokumentace vztahující se k předmětu sporu, k čemuž jí poskytl lhůtu 15 dnů od doručení výzvy. Jelikož skutkový stav byl ze shromážděných podkladů spolehlivě zjištěn i přesto, že Instituce svého práva vyjádřit se k návrhu a předložit podklady nevyužila, finanční arbitr v souladu s § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi přistoupil k rozhodnutí ve věci.

7.4.5. Nemoc Jednatele Instituce

K námitce Instituce, že není schopna v řízení před finančním arbitrem jednat z důvodu nemoci Jednatele Instituce, finanční arbitr odkazuje na § 30 odst. 1 správního řádu, který stanoví, že

„[j]ménem právnické osoby činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle zvláštního zákona“, resp. na § 21 odst. 1 občanského soudního řádu, podle kterého „[z]a právnickou osobu jedná a) člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická osoba, která je k tomu touto právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna, nebo b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo c) vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu, nebo d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně“. Podle citovaných ustanovení nemusí za Instituci v řízení před finančním arbitrem jednat pouze její statutární orgán.

Jak vyslovil Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ve svém rozhodnutí ze dne 2. 7. 2015, sp. zn. 23 Cdo 297/2015, „[b]ylo na jednateli žalobkyně, aby zajistil pro případ své nepřítomnosti či nemoci, aby společnost byla pro takový případ zastoupena pověřenou osobou, například v obchodním rejstříku zapsaným společníkem, zaměstnancem apod. Za právnickou osobu nemusí jednat pouze statutární orgány zapsané v obchodním rejstříku, ale mohou za ni jednat také jí pověřené zástupci, kteří mohou činit právní úkony v rozsahu stanoveném statutárním zástupcem společnosti. Pokud právnická osoba neučiní žádné právní úkony k tomu, aby zabránila zmeškání lhůt, nelze takovou skutečnost považovat za omluvitelnou.“

Je tedy na Instituci, aby pro případ nemoci Jednatele zajistila jinou osobu schopnou za Instituci jednat a činit procesní úkony v řízení před finančním arbitrem.

Z důvodu nemoci Jednatele Instituce není ani možné řízení před finančním arbitrem přerušit, neboť přerušit řízení lze pouze z důvodů uvedených v § 64 odst. 1 a 2 správního řádu.

Jak již finanční arbitr rozvedl výše, je vázán povinností rozhodnout věc v přiměřené lhůtě a bez průtahů, a za tímto účelem je třeba korigovat účastníky řízení v případě, že hrozí nedůvodné průtahy v řízení, s ohledem na shora uvedené tedy nelze v řízení vyčkávat pomnutí nemoci Jednatele Instituce.

7.5 Čitelnost smluvní dokumentace

Pokud jde o posouzení formálních náležitostí Smlouvy o úvěru, finanční arbitr zjistil, že Instituce tuto smlouvu sepsala za využití typu bezpatkového písma z rodiny Arial, ve velikosti odpovídající zhruba 5,5 typografického bodu. Finanční arbitr provedením jednoduchého měření zjistil, že velká písmena abecedy dosahují velikosti menší než 2 mm a malá písmena abecedy, jimiž je psána většina textu, pak mnohdy až o polovinu méně.

Samotný text Smlouvy o úvěru čtenáři splývá, neboť v textu nejsou užity prakticky žádné zvýrazňující prvky jako je například kurzíva, tučná písmena nebo kapitálky (vyjma označení oddílů Smlouvy o úvěru a článků Všeobecných obchodních podmínek). Všeobecné obchodní podmínky navíc postrádají výraznější vizuálně dělicí prvky, což nápadně ztěžuje orientaci a pochopení textu.

Finanční arbitr při zkoumání Smlouvy o úvěru, která při zvolené velikosti a typu písma představuje bez Úvěrových produktů poskytovatele šest hustě zaplněných stran textu, shledal, že Smlouva o úvěru je prakticky nečitelná pouhým okem, text není možné přečíst najednou a udržet při tom koncentraci tak, aby čtenář pochopil její obsah a veškeré důsledky ze Smlouvy o úvěru pro něj plynoucí.

Finanční arbitr konverzí textu obdobného rozsahu do běžně užívaného formátu, s přihlédnutím k doporučenému formátu pro formální písemnosti (srov. například normu ČSN 01 6910 Úprava písemností zpracovaných textovými editory z roku 2007, která stanoví, že obchodní písemnosti se mají psát písmem o velikosti alespoň 10 typografických bodů), zjistil, že text

Smlouvy o úvěru by v takovém formátu (za využití písma Times New Roman, velikost písma 12 typografických bodů, text bez sloupců) vydal na zhruba čtyřnásobný počet stran, tj. na 24 stran.

Navíc v podmínkách, kdy čtenář například nemá možnost Smlouvu o úvěru studovat za přímého denního světla, nelze Smlouvu o úvěru bez využití pomůcek, jako jsou brýle, lupa či zdroj umělého osvětlení, a bez dostatečné časové rezervy přečíst vůbec. Finanční arbitr pro úplnost doplňuje, že jemu čtení písemností obecně nezpůsobuje žádné potíže, na čtení písemností nepotřebuje brýle a pro zkoumání Smlouvy o úvěru si vytvořil ideální podmínky (prostorové i časové), přesto mu čtení Smlouvy o úvěru působilo velké obtíže a přesvědčil se rovněž o tom, že při zhoršení světelných podmínek je Smlouva o úvěru skutečně prakticky nečitelná.

Shora uvedené posouzení není, jak je rozvedeno dále, neodůvodněným či snad účelovým, neboť i obecné soudy se jím zabývají, v neposlední řadě i Nejvyšší soud, který například ve svém rozhodnutí ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009, konstatoval, že „[p]ro standardní adhezní smlouvy je typický dlouhý nepřehledný text psaný miniaturním, jen obtížně čitelným písmem, popřípadě dokonce jen odkaz na takto pojaté obchodní podmínky“.

Nemožnost určitý text přečíst bez vynaložení zvláštního úsilí a bez využití zvláštních pomůcek, by byla sama o sobě dostačujícím důvodem pro konstatování neplatnosti Smlouvy o úvěru pro její nesrozumitelnost, jelikož platí, že „právní úkon je nesrozumitelný, jestliže jednající po jazykové stránce nedosáhl v důsledku vadného slovního či jiného zprostředkování (rozuměj ve zkoumaném případě vizuálního zpracování) jasného vyjádření vůle“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009). Ke shodnému závěru došel například Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 7. 9. 2011, sp. zn. 103 VSPH 84/2011.

Finanční arbitr však po zvětšení textu do čitelné podoby podrobil přezkumu též obsahovou stránku Smlouvy o úvěru.

7.6 Smlouva o úvěru jako adhezní smlouva

Podmínky užívání tzv. adhezních smluv, kdy text smlouvy je předtištěn a vtělen do formuláře, do něhož se doplňují již jen zpravidla identifikační údaje stran a základní charakteristiky předmětu plnění, musí splňovat určitá pravidla, a to zejména v situaci, kdy stranou, která nemohla ovlivnit obsah smlouvy, je spotřebitel.

V praxi je totiž poměrně obvyklé, že tvůrce formuláře nemá zájem na uzavření smlouvy v jiném než předloženém znění, není ochoten vyjednávat a případné změny navrhované druhou stranou akceptovat. V takovém případě může snadno dojít k situaci, kdy druhá strana, kterou může být i spotřebitel, uzavře pro něj značně nevýhodnou smlouvu nebo smlouvu, jež bude obsahovat nepřiměřené smluvní podmínky nebo smluvní podmínky, které jsou v rozporu s dobrými mravy, aniž by tyto mohl veden úmyslem získat zboží nebo čerpat služby, které jsou předmětem takové smlouvy, jakkoliv ovlivnit.

Finanční arbitr má na základě shromážděných důkazů za prokázané, že Zprostředkovatel Navrhovateli na osobní schůzce nabídl a Navrhovatel akceptoval z předložené škály úvěrů produkt označený jako „Ú250“.

Vybrané parametry tohoto úvěrového produktu, konkrétně „výše příjemcem požadovaných finančních prostředků“, název finančního produktu, doba splatnosti, výše měsíční splátky, a roční výpůjční úroková sazba, pak byly ručně vepsány do předtištěného textu Smlouvy o úvěru v jejím ODDÍLU 2. čl. I. odst. 2.

Kromě identifikačních údajů Navrhovatele uvedených v ODDÍLU 1. čl. I. odst. 1. byla Smlouva o úvěru ve zbytku Navrhovatelem nezměnitelná.

Kontraktační proces Instituce tedy nijak nevybočuje z výše popsané praxe, když Zprostředkovatel předložil Navrhovateli formulář označený jako „ŠTĚDRÁ PŮJČKA“, který představuje rozsáhlou a složitě koncipovanou předtištěnou Smlouvu o úvěru, jejíž znění musel Navrhovatel v plném rozsahu akceptovat, pokud měl zájem čerpat úvěr od Instituce.

Smlouva o úvěru je proto tzv. adhezní smlouvou a její smluvní ujednání podléhá testu přiměřenosti, resp. posouzení, zda „v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran“ (srov. ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku).

Smlouva o úvěru současně podléhá režimu zákona o spotřebitelském úvěru, a proto musí splňovat náležitosti tohoto zákona co do obsahu a podmínek sjednávání a Instituce musí plnit povinnosti uložené věřiteli tímto zákonem.

7.7 Věcný obsah smluvní dokumentace

Text Smlouvy o úvěru se zdá být na první pohled velmi propracovaný a precizní, bližším zkoumáním však vyjde najevo mnohdy zmatečné a zavádějící jazykové vyjádření, když například smluvní strany mohou být ve smlouvě označeny třemi různými způsoby (viz ODDÍL 1. bod I. odst. 1, podle kterého může být Navrhovatel označován jako navrhovatel, příjemce, klient a Instituce jako adresát, poskytovatel, finanční společnost). Instituce zvolenou koncepcí textu a složitými slovními a větnými konstrukcemi způsobila, že obsah Smlouvy o úvěru je velmi obtížně pochopitelný i pro právně vzdělanou osobu, v tomto případě finančního arbitra nebo jím úředně pověřené osoby, byť se tito setkávají se smlouvami o úvěru a obsáhlými obchodními podmínkami denně. Finanční arbitr je přesvědčen o tom, že pro osobu, které se právního vzdělání nedostalo, je pochopení Smlouvy o úvěru tím spíše prakticky vyloučeno.

7.7.1 Vratné fee

Zcela zjevným příkladem je zejména smluvní ujednání o vratném fee, kde Instituce užívá cizího anglického slova, jehož význam nemusí být čtenáři textu v důsledku neznalosti anglického jazyka znám, což vzhledem ke skutečnosti, že anglický jazyk není úředním ani jediným povinně vyučovaným cizím jazykem na území České republiky, rozhodně nebude ojedinělý případ.

Užití cizího slova v obchodní písemnosti, která se sama výslovně hlásí pouze k českému jazyku jako jazyku rozhodnému pro text Smlouvy o úvěru (viz ujednání článku H. odst. 12 Všeobecných obchodních podmínek), může čtenáři znemožnit nebo alespoň výrazně ztížit pochopení jeho skutečného obsahu. Obsah slova „fee“ totiž nelze určit pouze z jeho gramatického významu. Finanční arbitr proto zkoumal slovo „fee“ z hlediska vzájemné návaznosti tohoto slova na ostatní slova ve Smlouvě o úvěru a z hlediska řazení tohoto slova ve struktuře Smlouvy o úvěru. Tímto logickým a systematickým výkladem pojmu vratné fee pak lze dospět k závěru, že vratné fee je poplatkem za poskytnutí úvěru a že tento poplatek bude v případě řádné platební morálky vrácen Navrhovateli. Závěru, že se jedná o poplatek, svědčí i překlad slova „fee“ do českého jazyka, které znamená zpravidla „poplatek, odměnu“.

Finanční arbitr při výkladu pojmu „fee“ přihlédl též k vůli Navrhovatele a Instituce, kterou vykládal v souladu s ustanovením § 266 obchodního zákoníku, a to podle „úmyslu jednajících osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám.“

V řízení bylo zjištěno, že úmyslem Navrhovatele bylo čerpat peněžní prostředky ve sjednané výši a za sjednaných podmínek. Podle chápání pojmu vratné fee, jak byl vyložen výše, uzavřel Navrhovatel Smlouvu o úvěru s vědomím, že za čerpání peněžních prostředků zaplatí vstupní poplatek, který mu však bude vrácen, jakmile prokáže dobrou platební morálku. Shodný závěr lze učinit též ohledně úmyslu Instituce, neboť právě Instituce Smlouvu o úvěru vypracovala a pojem vratné fee v textu záměrně použila.

Vratné fee sice na jednu stranu představuje jakýsi vratný vstupní poplatek za poskytnutí úvěru, zároveň se však za splnění určitých podmínek mění na nevratnou cenu za služby poskytované v souvislosti se sjednáním úvěru a jindy pak zase na smluvní pokutu za neplnění smluvních povinností Navrhovatele.

Právní konstrukce, kdy se poplatek stává propadným nebo kdy se mění na smluvní pokutu, sice není vyloučena a v praxi zřejmě nebude ani neobvyklá, musí však být sjednána srozumitelně a určitě a co do přiměřenosti a souladu s dobrými mravy obstát v kontextu celé Smlouvy o úvěru. Nutno však podotknout, že taková právní konstrukce nepochybně bez dalšího zvyšuje složitost a ovlivňuje srozumitelnost textu v případě, že je v jejím jádru využito cizího slova, jehož význam nelze dovodit z jeho jazykového vyjádření.

Podle ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru se vratné fee v případě, kdy Navrhovatel od Smlouvy o úvěru odstoupí, stává cenou za služby poskytované v souvislosti se sjednáním úvěru.

Finanční arbitr považuje citované ujednání za srozumitelné. Za určitých okolností se však toto ujednání zároveň přičítá zákonu, jelikož zákon o spotřebitelském úvěru ve svém ustanovení § 11 odst. 3 výslovně stanoví, jaké platby je věřitel, v posuzovaném případě tedy Instituce, oprávněn po dlužníku, rozuměj Navrhovateli, požadovat v případě odstoupení dlužníka od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, v zákonem stanovené 14denní lhůtě. Těmito platbami je pouze jistina, úrok ve výši, na kterou by věřiteli vznikl nárok, pokud by k odstoupení od smlouvy nedošlo, a to za období ode dne, kdy byl spotřebitelský úvěr čerpán, do dne, kdy je jistina splacena, a náhradu nevratných poplatků zaplacených věřitelem orgánům veřejné správy nebo jiným osobám pověřeným výkonem veřejné správy. Jakékoli další poplatky a platby za poskytnutí úvěru v tomto taxativním výčtu nejsou a věřitel tak nemá právo je požadovat. V takovém případě nelze proto vratné fee považovat za nic jiného než za sankcionování Navrhovatele za odstoupení od Smlouvy o úvěru, tedy za smluvní pokutu.

Sjednání smluvní pokuty je v českém právním řádu vázáno výhradně na porušení smluvní povinnosti (srov. ustanovení § 544 odst. 1 občanského zákoníku). Ujednání o smluvní pokutě, které by mělo sankcionovat jiné jednání smluvní strany než je porušení smluvní povinnosti, jako například odstoupení od smlouvy, je proto neplatné. Ke shodnému závěru dospěl též Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 33 Odo 111/2004.

Citované ujednání je tak za určitých podmínek neplatné, ačkoli za jiných podmínek platné být může. Finančnímu arbitrovi proto nezbyvá jinak než konstatovat, že citované ujednání je neurčité, neboť toto ujednání nestanoví jasným a srozumitelným způsobem skutečné podmínky jeho aplikace a konkrétní právem aprobovaná práva a povinnosti Navrhovatele a Instituce.

Za dobu trvání úvěrového vztahu může dojít též k přeměně vratného fee na smluvní pokutu za porušení smluvních povinností, a to na základě ujednání článku E. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek, jak bude rozvedeno dále.

Finanční arbitr při zkoumání vratného fee dále shledal a přepočtem ověřil, že vratné fee nebylo vůbec zohledněno ve výpočtu RPSN, ačkoli RPSN podle ustanovení § 3 písm. d) a e) zákona o spotřebitelském úvěru zobrazuje „*veškeré náklady, včetně úroků, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou věřiteli známy, vyjádřené jako roční procentní podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru*“. Skutečnost, že by vratné fee mohlo být za splnění určitých podmínek Navrhovateli vráceno, nezabavuje Instituci povinnosti jej při výpočtu RPSN jako náklad placený spotřebitelem zohlednit.

Jelikož podstatnou náležitostí Smlouvy o úvěru, co do jejího obsahu, je podle ustanovení § 6 zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s přílohou č. 3 k tomuto zákonu mimo jiné uvedení pravdivé RPSN, je v důsledku jejího chybného výpočtu a uvedení nepravdivé částky Smlouva

o úvěru v této její podstatné části, resp. v části představující Úvěrové produkty poskytovatele, neurčitá.

7.7.2 Okamžik uzavření smlouvy a posouzení úvěruschopnosti

Za povšimnutí dále stojí zejména poslední věta ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru, která obsahuje nepravdivou informaci o okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru, který je sjednán v ujednání ODDÍLU 1. článku II. odst. 2 Smlouvy o úvěru jako okamžik podpisu Smlouvy o úvěru obchodním zástupcem Instituce (rozuměj Zprostředkovatele). Z jazykového výkladu textu poslední věty ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru, podle které se vratné fee stává paušální náhradou pro Instituci za přijetí a zpracování návrhu na uzavření smlouvy a s tím související úkony, totiž nevyplývá, že by obchodní zástupce Instituce Smlouvu o úvěru jménem Instituce uzavíral, nýbrž vyvolává dojem, že žadateli o úvěr pouze vysvětlí parametry úvěru a převezme od něj návrh na uzavření smlouvy, který až následně po schůzce s žadatelem odevzdá Instituci. Tento význam podporuje i ujednání ODDÍLU 3. odst. 1 Smlouvy o úvěru, které stanoví Instituci relativně dlouhou lhůtu tří měsíců pro přijetí návrhu a žadatel o úvěr tak nepředpokládá, že by k jeho přijetí mohlo dojít okamžitě na místě.

Citovaná ujednání jsou tak sama o sobě způsobilá vyvolat omyl Navrhovatele ohledně okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru.

Vnitřní nekonzistentnost a rozpornost Smlouvy o úvěru dále dokresluje identická ujednání ODDÍLU 2. článku III. odst. 12 Smlouvy o úvěru, které obsahuje prohlášení Navrhovatele, že „do 15 dnů od uzavření této smlouvy“ splní svou povinnost doložit Instituci seznam dokumentů, prokazujících jeho úvěruschopnost, a ujednání ODDÍLU 3. odst. 5 Smlouvy o úvěru, v jehož rámci Navrhovatel prohlašuje, že se zavazuje tytéž dokumenty předložit „do 15 dnů od (svého) podpisu tohoto návrhu“.

Některé z dokumentů, které byl Navrhovatel povinen předložit ve lhůtě do 15 dnů ode dne uzavření Smlouvy o úvěru, přitom představují podklady, které Instituce nutně potřebuje k tomu, aby splnila řádně a s odbornou péčí svou zákonnou povinnost posoudit úvěruschopnost Navrhovatele ještě před uzavřením Smlouvy o úvěru podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Jedná se především o „výpis z bankovního účtu na jméno příjemce za poslední dva měsíce, originální potvrzení o výši příjmu příjemce od zaměstnavatele na formuláři kterékoliv banky České republiky v českém jazyce ne starší než 1 měsíc, kopii občanského průkazu“ a případně „kopii dalšího dokladu klienta“.

Odborná péče obecně představuje kvalifikované jednání se zvýšenou měrou obezřetnosti a odpovědnosti osoby jednající s odbornou péčí za kvalitu takového jednání. V případě posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele tak pro Instituci nemohly být dostačující pouze informace o finanční situaci Navrhovatele předané Zprostředkovateli na osobní schůzce, obzvláště pokud jde o informace pro posouzení úvěruschopnosti klíčové, kterými jsou informace o zaměstnání a skutečném příjmu Navrhovatele.

Skutečnost, že při jednání s odbornou péčí je nutné si rozhodující informace ověřit ještě z dalších zdrojů a nespolehat se pouze na sdělení spotřebitele, dovodil též například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006, ve kterém „[d]ovolací soud neshledal pochybení ani v závěru odvolacího soudu o tom, že žalobkyně nepostupovala s náležitou odbornou péčí, pokud se spokojila pouze s domněnkami o vlastnictví k danému automobilu založenými na faktuře vystavené žalovanou, ústních informacích žalované a na faxové fotokopii technického průkazu vozidla“.

Navrhovatel se tak mohl v dobré víře domnívat, že Instituce postupuje v souladu s právem, resp. s odbornou péčí, a že si potřebné dokumenty žádá ještě před svou akceptací Návrhu na uzavření smlouvy. Pokud by tak Instituce skutečně činila, byla by pak výše uvedená smluvní ujednání vnitřně rozporná, neboť počátek lhůty pro splnění této povinnosti Navrhovatel váže až

na moment uzavření Smlouvy o úvěru, tedy na moment, kdy již měla být tato povinnost dávno splněna a úvěruschopnost posouzena.

Pakliže v závěru Smlouvy o úvěru je přímo před podpisem Zprostředkovatele uvedeno prohlášení Instituce „[p]o posouzení úvěruschopnosti navrhovatele akceptoval bez připomínek“, je takové prohlášení Instituce v kontextu výše uvedených smluvních ujednání i samotného vyjádření Instituce nepravdivé, jelikož k posouzení úvěruschopnosti nemohlo bez požadovaných dokumentů dojít v okamžiku před uzavřením Smlouvy o úvěru, natož pak s náležitou odbornou péčí.

7.7.3 Všeobecné obchodní podmínky

Ujednání článku B. odst. 3 Všeobecných obchodních podmínek o charakteru vratného fee pouze opakuje to, co již vyplývá ze samotné Smlouvy o úvěru. Ujednání článku E. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek o závazku Instituce vrátit Navrhovateli vratné fee na základě jeho písemné žádosti „[v] případě, že příjemce vyčerpá a splatí poskytovateli 12 splátek úvěru řádně, včas a bezproblémově“, nebudou-li však tyto podmínky splněny, „stává se toto fee další smluvní pokutou za porušení povinností, které jsou předpokladem k jeho vrácení“, sice navíc stanoví podmínky možného vrácení vratného fee, ale tyto stanoví neurčitě, neboť nelze zjistit jejich přesný obsah. Finančnímu arbitrovi není zejména zřejmé, jaké další konkrétní podmínky se skrývají pod slovem „bezproblémově“, a to vedle zákonem předvídaných podmínek splacení dluhu řádně a včas (srov. například ustanovení § 559 odst. 2 občanského zákoníku). Využití slova, které může mít nespočet možných a předem neurčitelných významů, dává Instituci do ruky nástroj namírat Navrhovateli prodlení, resp. neplnění dluhu, takřka kdykoli a za jakýchkoli okolností. Finanční arbitr proto považuje takové smluvní ujednání, i kdyby bylo určité, za rozporné s dobrými mravy, navíc za situace, kdy jej do Smlouvy o úvěru zakomponovala vědomě sama Instituce.

V případě odstoupení Navrhovatele od Smlouvy o úvěru, tedy v případě, kdy ani nebudou moci být splněny podmínky pro vrácení vratného fee spočívající v řádném zaplacení 12 splátek úvěru, používá ujednání článku E. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek již výslovně pojem „smluvní pokuta“ na rozdíl od ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru, které vratné fee označuje za „paušální náhradu“. Jak již ale bylo uvedeno výše, sjednání smluvní pokuty pro případ odstoupení Navrhovatele od Smlouvy o úvěru je neplatné.

Z tohoto pohledu jsou příslušná smluvní ujednání o sankčním charakteru vratného fee nejasná, matoucí a neurčitá.

Dalším ujednáním, které odporuje ostatním ujednáním Smlouvy o úvěru, je článek B. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek, který obsahuje prohlášení Navrhovatele, že „před uzavřením smlouvy poskytl poskytovateli úplné, přesné, pravdivé a kompletní údaje, nezbytné pro posouzení schopnosti příjemce splácet úvěr, a že poskytl poskytovateli před uzavřením smlouvy součinnost při jeho odborném posouzení schopnosti příjemce splácet úvěr“, přičemž „[p]oskytl či poskytne-li příjemce poskytovateli nepravdivé údaje, je povinen nahradit mu veškeré náklady, které poskytovateli v souvislosti s tímto vzniknou“. Takové prohlášení Navrhovatele nemůže být nikdy pravdivé, jelikož Smlouva o úvěru výslovně předpokládá, že Navrhovatel ještě ve lhůtě 15 dnů ode dne uzavření Smlouvy o úvěru některé dokumenty potřebné pro posouzení úvěruschopnosti doplní (podle ujednání ODDÍLU 2. bodu III. odst. 12 a ujednání ODDÍLU 3. odst. 5 Smlouvy o úvěru).

Jelikož je nepravdivost takového prohlášení sankcionována, jak bude rozvedeno dále v textu, je finanční arbitr toho názoru, že toto smluvní ujednání bylo záměrně formulováno a do Smlouvy o úvěru vloženo tak, aby Instituce mohla vždy inkasovat smluvní pokutu, neboť Instituce o nemožnosti jeho platnosti předem věděla a příslušné sankční ujednání do Smlouvy o úvěru sama vložila.

Navrhovatel je totiž na základě článku C. odst. 13 písm. a) Všeobecných obchodních podmínek povinen zaplatit Instituci smluvní pokutu ve výši 12.000 Kč mimo jiné v případě, že Navrhovatel „zkreslí, zamlčí nebo opomene sdělit poskytovateli informace o své finanční situaci nebo svých majetkových poměrech, respektive uvede-li takovéto informace nepravdivě“.

Za situace, kdy si je Instituce dobře vědoma, že uvedené prohlášení Navrhovatele není a ani nemůže být pravdivé v momentě uzavření Smlouvy o úvěru, nelze na takové ujednání nahlížet jinak, než že se takové ujednání přičí dobrým mravům.

Sjednaná smluvní pokuta zároveň postihuje Navrhovatele, pokud ve sjednané lhůtě od uzavření Smlouvy o úvěru nedodá dokumenty, z nichž některé jsou potřebné pro řádné posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele, a to v písm. c) ujednání článku C. odst. 13 Všeobecných obchodních podmínek.

Lze si tedy představit situaci, že za takto sjednaných podmínek může Instituce za jedno a totéž tvrzené porušení smluvní povinnosti (například nedodání potřebných dokladů a tudíž nesdělení úplných informací o své finanční situaci) nárokovat zaplacení smluvní pokuty hned dvakrát, tedy v souhrnné výši 24.000 Kč.

Ujednání článku C. odst. 13 písm. c) Všeobecných obchodních podmínek navíc stanoví povinnost zaplatit smluvní pokutu v případě, že Navrhovatel nedodá „jiné doklady požadované smlouvou.“ Jelikož Smlouva o úvěru předložením jiných dokumentů, než které jsou v tomto ustanovení výslovně vyjmenovány, nepředpokládá, je toto smluvní ujednání v této části neurčité.

Článek C. odst. 13 Všeobecných obchodních podmínek zároveň stanoví lhůtu splatnosti smluvní pokuty do 15 dnů od okamžiku porušení povinností Navrhovatelem, a způsob jejího zaplacení formou inkasa z bankovního účtu Navrhovatele, k čemuž je Navrhovatel na základě článku C. odst. 12 Všeobecných obchodních podmínek povinen nejpozději do 15 dnů od uzavření smlouvy zřídit ve prospěch Instituce příkaz k inkasu peněžních prostředků ze svého bankovního účtu „do výše případné jedné smluvní pokuty dle ustanovení článku C. odst. 13“.

Současně však za nezřízení příkazu k inkasu, jeho zrušení nebo nezajištění dostatku peněžních prostředků na příslušném bankovním účtu je Navrhovatel podle ujednání článku C. odst. 13 písm. d) a e) Všeobecných obchodních podmínek opět povinen zaplatit smluvní pokutu, a to i kumulativně.

Instituce si výše uvedenou konstrukcí smluvní pokuty zajišťuje zaplacení smluvní pokuty kdykoli podle svého uvážení a pouze na základě svého tvrzení, že došlo k porušení smluvních podmínek. Navrhovatel tak nemá vůbec možnost rozporovat oprávněnost případného nároku na zaplacení smluvní pokuty a tedy možnost obrany před případnou zlovůlí Instituce v době ještě před zaplacením smluvní pokuty. Hrozící újma Navrhovatele je o to větší, že Instituce je na základě Smlouvy o úvěru oprávněna smluvní pokutu požadovat i v několika násobcích částky 12.000 Kč. Lze si tak představit situaci, kdy nárok Instituce na zaplacení smluvní pokuty skutečně nebude oprávněný a Navrhovatel se bude muset svých peněžních prostředků (nutno podotknout, že v nemalé výši) domáhat zpět za vynaložení dalších nákladů.

Takové smluvní podmínky, v jejichž důsledku Navrhovatel nemá prakticky kontrolu nad peněžními prostředky na svém bankovním účtu v limitu stanoveném do výše jedné smluvní pokuty a nemůže nijak zabránit neoprávněnému a mnohdy třeba i opakovanému inkasu peněžních prostředků ze svého bankovního účtu, nejen že nepochybně zakládají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran k újmě Navrhovatele, nýbrž přičí se rovněž dobrým mravům.

K tomu došlo i v posuzovaném případě, když Instituce od Smlouvy o úvěru odstoupila a vyzvala Navrhovatele k úhradě smluvní pokuty podle C. odst. 13 písm. a) Všeobecných

obchodních podmínek ve výši 12.000 Kč, s tím, že částku 9.700 Kč již inkasovala od Navrhovatele.

Pro úplnost je nutno dodat, že smluvní pokuta je sjednána též podle ujednání článku C. odst. 13 písm. b) Všeobecných obchodních podmínek v případě, že „[p]říjemce se dostane do prodlení se splácením jakéhokoli závazku vůči poskytovateli“.

Smluvní pokuta pak podle ujednání článku C. odst. 13 Všeobecných obchodních podmínek „*nezahrnuje nároky poskytovatele na náhradu vzniklých škod, a to ani částečně*“. Veškerá případná porušení Smlouvy o úvěru, která jsou postihována smluvní pokutou, pak mají ještě další společný následek, a to možnost odstoupení od Smlouvy o úvěru ze strany Instituce (podle článku H. odst. 3 Všeobecných obchodních podmínek).

V případě, že Instituce odstoupí od Smlouvy o úvěru, je podle Smlouvy o úvěru oprávněna nárokovat smluvní pokutu, a to i v několikanásobku částky 12.000 Kč, a ponechat si vratné fee, taktéž jako smluvní pokutu za porušení smluvních povinností, které vedly Instituci k odstoupení od Smlouvy o úvěru.

Ačkoli vratné fee jako cenové ujednání za služby poskytované v souvislosti se sjednáním úvěru nelze podle ustanovení § 56 odst. 2 občanského zákoníku samo o sobě podrobit testu přiměřenosti, je možné a v posuzovaném případě i žádoucí k existenci tohoto ujednání a výši jeho peněžního plnění přihlídnout při posuzování přiměřenosti ostatních podmínek Smlouvy o úvěru (srov. recitál Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, která byla do českého právního řádu transponována s účinností ode dne 1. 1. 2001 zákonem č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Vzhledem ke skutečnosti, že případné porušení povinností Navrhovatele ze Smlouvy o úvěru je sankcionováno již samotnou smluvní pokutou a ze Smlouvy o úvěru nevyplývají jiné povinnosti, které by smluvní pokutou postihovány nebyly, představuje faktická přeměna vratného fee na další smluvní pokutu ve výši 7.200 Kč, kterou by mohla Instituce nárokovat vedle několika násobků částky 12.000 Kč, uloženou za případné porušení týchž povinností sama o sobě nepřiměřenou smluvní podmínku, která způsobuje k újmě Navrhovatele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran.

Jak již bylo opakovaně judikováno, sjednání smluvní pokuty je možné a zákonné, jejím smyslem je však sankční a svým způsobem i motivační mechanismus (rozuměj motivace splnit závazek tak, aby dlužník nebyl povinen platit smluvní pokutu). Výše smluvní pokuty tak nesmí být bezbřehá a nesmí mít šikanózní charakter (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1682/2007, nebo náleží Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07, který se věnoval posouzení úroků z prodlení jako sankčního mechanismu v případě řádného a včasného neplnění dluhu).

Nepřiměřenost smluvní pokuty, resp. smluvních pokut v souhrnu, na úkor spotřebitele je výrazně patrná zejména v kontextu celé Smlouvy o úvěru a povinností Instituce ze Smlouvy o úvěru.

V případě porušení jakýchkoli povinností Instituce, kterých ve Smlouvě o úvěru mnoho není, totiž Navrhovatel nemá nárok na uhrazení jakékoli smluvní pokuty, stejně tak nemůže pro porušení povinností Instituce odstoupit od Smlouvy o úvěru, když od Smlouvy o úvěru může odstoupit pouze v případě zákonných důvodů.

Nápadná nerovnováha v právech a povinnostech stran se projevuje v ustanovení článku E. Všeobecných obchodních podmínek, který upravuje způsob čerpání peněžních prostředků a tomu odpovídající (jediné relevantní) povinnosti Instituce.

Článek E. odst. 1 Všeobecných obchodních podmínek Instituci opravňuje sjednané finanční prostředky Navrhovateli poskytnout v několika fázích, a sice „*ihned po uzavření smlouvy*“ pouze částku 1.000 Kč, po 3 měsících ode dne čerpání této částky potom poskytnout částku 10.000 Kč a zbývající část úvěru ve výši 239.000 Kč Navrhovateli vyplatit až po dalších 9 měsících od čerpání této částky.

Uvedené smluvní ujednání, které se zrcadlí též v Úvěrových produktech poskytovatele, ve svém důsledku znamená, že Navrhovatel nejprve zaplatí Instituci vratné fee, které mnohonásobně převyšuje částku, na kterou může Navrhovatel bezprostředně po podpisu Smlouvy o úvěru dosáhnout. Navrhovatel může nejprve obdržet pouze částku ve výši 1.000 Kč, přičemž tuto sumu je podle rozpisu jednotlivých splátek uvedených v Úvěrových produktech poskytovatele povinen zcela splatit ve lhůtě 3 měsíců (3 x 340 Kč, které představují výši prvních tří splátek). Teprve po těchto 3 měsících by Navrhovatel mohl obdržet další část úvěru, a to ve výši 10.000 Kč, kterou by splácel dalších 9 měsíců a taktéž by ji zcela splatil (9 x 1.167 Kč, které představují výši čtvrté až dvanácté splátky). Až po jednom roce od podpisu Smlouvy o úvěru by tedy Navrhovatel mohl obdržet větší obnos ve výši 239.000 Kč, který by splácel měsíčními splátkami ve výši 5.316 Kč.

Podle článku E. odst. 2 ve spojení s odst. 5 Všeobecných obchodních podmínek je podmínkou vyplacení každé ze tří částí úvěru sjednaných v článku E. odst. 1 Všeobecných obchodních podmínek navíc doručení zvláštní písemné žádosti o čerpání úvěru Instituci, a to se striktně vymezenými náležitostmi, kdy si strany mj. sjednaly, že žádost, ve které Navrhovatel požádá o vyplacení části úvěru v jiné, než v článku E. odst. 1 sjednané výši, „*se nepovažuje za kvalifikovanou žádost o čerpání úvěru*“ a Instituce na takovou žádost není povinna vůbec reagovat.

Navrhovatel tedy nemůže žádat najednou celou částku úvěru, jak by bylo možno předpokládat z dikce vlastní Smlouvy o úvěru a Úvěrových produktů poskytovatele, naopak, musí sám v průběhu času činit další kroky pro splnění podmínek čerpání úvěru, bez nichž Instituce úvěr neposkytne. Finanční arbitr považuje nastavený způsob čerpání úvěru i z tohoto pohledu za nevyvážený, zejména za situace, kdy Navrhovatel nesmí žádat ani o korunu více či méně, než jak je uvedeno ve Všeobecných obchodních podmínkách.

Ve světle sjednaného způsobu čerpání úvěru, kdy Navrhovatel může v prvním roce trvání úvěru dosáhnout pouze na peněžní prostředky v částce 11.000 Kč a při uzavření Smlouvy o úvěru je zároveň povinen zaplatit vratné fee ve výši 7.200 Kč, které přesahuje polovinu peněžních prostředků, na jejichž poskytnutí by měl Navrhovatel na základě Smlouvy o úvěru v prvním roce trvání úvěrového vztahu nárok, se jeví sjednané smluvní pokuty ve výši dosahující i několika násobků částky 12.000 Kč společně s částkou 7.200 Kč jako šikanózní a v rozporu s dobrými mravy zejména v případě prodlení Navrhovatele se zaplacením jakéhokoli závazku ze Smlouvy o úvěru, tedy i se zaplacením jakékoli z prvních dvanácti splátek ve výši 340 Kč, resp. 1.167 Kč.

7.8 Závěry právního posouzení smluvní dokumentace

Finanční arbitr po důkladném prozkoumání Smlouvy o úvěru a jednotlivých práv a povinností Navrhovatele a Instituce, uzavírá, že Smlouva o úvěru představuje nejen svým vizuálním provedením a členěním, ale též obsahovou skladbou, volbou jazykového vyjádření, řazením jednotlivých smluvních ujednání a jejich vzájemnou provázaností, místy neurčitý, zejména však nesrozumitelný text, a to jako celek.

Smlouva o úvěru tak nesplňuje požadavek na srozumitelnost a určitost právních úkonů, když neurčitostí je postižena zejména ta její část, která upravuje podstatné náležitosti smlouvy (rozuměj náležitosti stanovené § 6 zákona o spotřebitelském úvěru, resp. jeho přílohou č. 3, a srovnej se shora zmíněnou chybně vypočtenou RPSN ve Smlouvě o úvěru), ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. Smlouva o úvěru je proto absolutně neplatná podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku.

Finanční arbitr současně podrobil Smlouvu o úvěru testu přiměřenosti ve smyslu ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku, když zohlednil výši vratného fee, veškerá smluvní ujednání ve svém souhrnu a průběh kontraktačního procesu, který uzavření Smlouvy předcházela, včetně jednání Instituce po uzavření Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr shledal, že Smlouva o úvěru způsobuje v rozporu s požadavky dobré víry k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, která se zrcadlí zejména v těch ujednáních, která jsou podle názoru finančního arbitra klíčová v rámci úvěrového vztahu. Finanční arbitr Smlouvu o úvěru jako celek shledává absolutně neplatnou i podle § 55 odst. 2 občanského zákoníku, tj. i v případě, že by Smlouva o úvěru byla srozumitelná a určitá, shledal by jí finanční arbitr absolutně neplatnou pro její nepřiměřenost.

V rámci právního posouzení Smlouvy o úvěru shledal finanční arbitr mnoho jejích ujednání taktéž v rozporu s dobrými mravy. Nezávisle na výše uvedených závěrech, i tato ujednání v souhrnu a v kontextu celého smluvního vztahu, včetně jednání Instituce ve fázi před uzavřením Smlouvy o úvěru a po něm, vedou k závěru o absolutní neplatnosti Smlouvy o úvěru jako pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 39 občanského zákoníku.

Finanční arbitr se stejně jako Ústavní soud České republiky v této souvislosti zabýval otázkou, kde a zda vůbec je hranice autonomie vůle smluvních stran a dospěl ke shodnému závěru, který Ústavní soud vyložil ve svém nálezu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06). Tedy, že oním limitem je zejména princip důvěry druhého účastníka smluvního vztahu, obzvláště za situace, kdy jde o spotřebitele, tedy osobu s fakticky slabším smluvním postavením. V případě, že je nutno posuzovat konflikt těchto dvou ústavněprávních principů, přičemž předmětem v posuzovaném řízení před Ústavním soudem, stejně jako v řízení před finančním arbitrem, bylo mimo jiné zkoumání souladu jednotlivých smluvních ujednání s dobrými mravy, musí být na smluvní vztah nahlíženo komplexně, a to na všechny jeho fáze, protože izolované posuzování jednotlivých smluvních ujednání by představovalo přílišný formalismus, který obzvláště ve smluvním vztahu se spotřebitelem, není na místě. Je-li tedy celý komplex jednání jednoho účastníka smluvního vztahu jako celek v rozporu s principem důvěry na straně druhého účastníka, nelze takovému komplexu jednání poskytnout právní ochranu.

V řízení bylo zjištěno, že Navrhovatel jednal v dobré víře s tím, že po uzavření Smlouvy o úvěru a zaplacení všech požadovaných plateb peněžní prostředky v celé sjednané výši skutečně obdrží. Instituce však svým faktickým jednáním, kdy Navrhovateli předložila nesrozumitelnou a místy neurčitou Smlouvu o úvěru, plnou vnitřních rozporů, nepřiměřených a nemravných smluvních podmínek, vyvolávala v něm dojem, že Smlouva o úvěru teprve bude uzavřena a udržovala ho v přesvědčení, že Navrhovatel bude jednou peněžní prostředky v celé výši čerpat, tuto důvěru Navrhovatele nemohla nikdy naplnit.

7.9 Výše bezdůvodného obohacení

Občanský zákoník v § 451 odst. 2 stanoví, že *„[b]ezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“* Podle § 451 odst. 1 občanského zákoníku *„[k]do se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat“*.

Podle ustanovení § 457 občanského zákoníku pak platí, že *„[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal“*.

Finanční arbitr s ohledem na výše uvedené uzavírá, že plnění, které Instituce, respektive její právní předchůdkyně, podle zjištění finančního arbitra přijala od Navrhovatele v souvislosti s neplatnou Smlouvou o úvěru, tedy částka 7.200 Kč z titulu vratného fee a 9.700 Kč z titulu smluvní pokuty, celkem 16.900 Kč, představuje ve smyslu § 451 odst. 2 občanského zákoníku

bezdůvodné obohacení, které je Instituce na základě § 451 odst. 1 občanského zákoníku povinna Navrhovateli vydat.

8 K výroku nálezu

Finanční arbitr zjistil, že Smlouva o úvěru nebyla platně a účinně uzavřena. Navrhovatel tak zaplatil Instituci vratné fee ve výši 7.200 Kč a smluvní pokutu ve výši 9.700 Kč na základě neplatného právního úkonu a Instituce se tedy ve smyslu ustanovení § 451 odst. 2 občanského zákoníku na účet Navrhovatele bezdůvodně obohatila. Instituce je proto na základě ustanovení § 451 odst. 1 občanského zákoníku povinna vrátit Navrhovateli finanční prostředky v celkové výši 16.900 Kč, a to ve lhůtě určené za tímto účelem Instituci ve výroku I. tohoto nálezu.

Jelikož finanční arbitr v nálezu vyhověl Navrhovateli, ukládá zároveň Instituci ve výroku II. tohoto nálezu v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci. Toto ustanovení pak zároveň stanoví výši ukládané sankce, která činí 10 % z částky, kterou je Instituce podle nálezu povinna zaplatit Navrhovateli, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000 Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000 Kč. Finanční arbitr proto v řízení uložil sankci na této spodní hranici. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se

Navrhovatel – do vlastních rukou na adresu ■■■

Instituce – do vlastních rukou zástupce na adresu ■■■

